

JULIE STAGE ADVOKATFIRMA

Åben høring om samtykkeloven, Folketingets Retsudvalg.

15. maj 2024

1. Intro

Jeg vil gerne starte med at takke Retsudvalget for invitationen til denne høring om samtykkeloven.

Jeg skal i dag sige noget om, hvad "samtykkeloven" har haft af betydning for de implicerede.

Jeg er advokat, og jeg repræsenterer jævnlige personer, der er blevet sigtet eller tiltalt for overtrædelse af straffelovens § 216, derfor vil mit indlæg tage udgangspunkt i den betydning, som den samtykkebaserede voldtægtsbestemmelse har for de anklagede i disse sager.

Når dette emne debatteres, så synes jeg ofte, at fronterne bliver trukket meget skarpt op.

Oftentimes hører jeg argumenter som, at samtykkeloven handler om, at kvinder skal sikres en seksuel selvbestemmelsesret. For mit vedkommende, er det ikke det, der er til diskussion. For selvfølgelig skal kvinder det.

Det her handler i sin essens om retssikkerhed. Og om, hvorvidt vi -- som retssamfund -- i tilstrækkelig grad har fundet den "rette balance" mellem varetagelsen af hensynet til de forurettede i voldtægtssager og hensynet til de anklagedes retssikkerhed.

Og jeg vil gerne gøre det meget klart, at jeg synes, at voldtægt er en af de mest alvorlige forbrydelser, som en person kan udsætte et andet menneske for.

Og vi skal tage hensyn til de forurettede. Men det må ikke betyde, at vi ikke kan tale om de retssikkerhedsmæssige implikationer, som samtykkeloven har for dem, som bliver sigtet og anklaget for voldtægt.

Debatten bør og skal kunne rumme begge problemstillinger.

Jeg mener ikke, at der kan være tvivl om, at de anklagedes retssikkerhed er blevet forringet som følge af den her lov.

Det skyldes flere ting, men særligt:

- Bestemmelsens ordlyd
- Bevisførelsens karakter i samtykkesagerne
- Afklaringspligten

Og jeg har disponeret mit indlæg sådan, at jeg behandler de tre emner i den nævnte rækkefølge.

Herefter vil jeg sige noget om det vidensgrundlag, som vi har lige nu, og hvad jeg mener, at I politikere bør gøre jer af overvejelser i relation til samtykkebestemmelsen fremadretten

2. Lovbestemmelsens opbygning

Bestemmelsen er uklar.

Der står alene, at det er strafbart at have sex med en person, der ikke samtykker. Hvad der nærmere skal forstås ved samtykke, det står der ikke noget om i bestemmelsen.

Der står således ikke noget om, hvordan "samtykke" skal forstås, hvordan det kan komme til udtryk – eller - hvor langt det rækker. Her skal man ned i forarbejderne.

Konsekvensen er, at mange mænd, særligt de helt unge mænd, har udfordringer med samtykkebegrebet i praksis. Det er et problem, for det er et grundprincip i strafferetsplejen, at det skal være gennemskueligt og forudberegneligt, hvad der er strafbart.

Der er nu gået tæt på 3,5 år, siden bestemmelsen blev indført. Og de er stadig i tvivl!!

40 procent af mænd mellem 16 og 20 år har svært ved at afgøre, om den anden part samtykker til sex, hvis parten ikke siger det med ord (Epinionsundersøgelse for det Kriminalpræventive råd, september 2023).

Det er en stor andel. Og det, mener jeg, rammer ind i kernen af problemet i mange af de her sager.

Jeg synes også, at det siger noget om, at man skal være forsigtig med at gennemtvunge kulturforandringer med lovgivning. Særligt, hvis denne lovgivning ikke er klar for borgeren.

Hvad er min personlige oplevelse?

Jeg har selv mange klienter, som er helt unge, og som giver udtryk for, at de vitterligt ikke anede, at det de er sigtet eller tiltalt for at have gjort, kunne være strafbart.

Og det er helt almindelige drenge og unge mænd, der aldrig har været i kontakt med politiet. Det er drenge, der kunne være naboens søn.

Og jeg hører det samme fra mine kollegaer.

3. Bevisførelsens karakter i samtykkesagerne

En anden ting, som, jeg mener, har forringet de anklagedes retssikkerhed er karakteren af bevisførelsen, som vi ser i mange af de her sager.

Det er min opfattelse, at samtykkebestemmelsen har medført flere af de såkaldte påstand-mod-påstand sager.

Det skyldes, at det objektive gerningsindhold i bestemmelsen er blevet ændret -- fra at være centreret om spørgsmål om vold, trussel om vold, tvang eller forurettedes tilstand eller situation -- til at være centreret om, hvorvidt der forelå samtykke til samlejet.

Det indebærer, at anklagemyndighedens bevisførelse ikke i samme udstrækning som tidligere udgøres af objektive tekniske beviser, men derimod i højere grad baserer sig på den forurettedes forklaring.

Det skaber en større risiko for at uskyldige dømmes.

Når jeg taler om påstand-mod-påstand sager, så taler jeg ikke nødvendigvis om situationer, hvor den ene lyver, og den anden fortæller sandheden.

En ting jeg ofte ser, er, at parterne simpelthen fejlaflæser hinanden i situationen. Det er ofte nogle meget unge mennesker, som vi har at gøre med i disse sager. Nogle har ingen forudgående seksuel erfaring. De er fumlerende. Der hersker måske den der naturligt akavede stemning, som er helt almindelig, når man ikke er seksuelt erfaren. Og så har de oftest indtaget alkohol. Ikke sjældent i anseelige mængder.

De sager kan være svære at håndtere for retten.

Og her er det meget vigtigt at bemærke, at man godt kan befinde sig i en situation, hvor en forurettet føler sig voldtaget. Uden at den anklagede har haft forsæt til at have samleje med vedkommende uden hendes samtykke

Et andet eksempel på sagstyper, der kan være svære, er tilfælde, hvor en pige, der har haft samleje efter en aften i byen, dagen derpå tænker "det her samleje, som jeg havde i går, det ønskede jeg egentlig ikke skulle ske."

Hun var måske fuld og kan have signaleret samtykke. Men nu vokser følelsen sig i hovedet på hende, og hun taler med nogle veninder eller sin mor, og så bliver det anmeldt. Denne her pige, hun vil ofte stå nede i retten og afgive en forklaring, der virker meget troværdig, fordi hun "føler" sig voldtaget. Dette til trods for, at hun kan have signaleret noget andet i virkeligheden. Men det står så ikke klart i hukommelsen, nu hun er ædru.

Og hendes forklaring støttes måske af hendes veninde eller en skolelærer, der selvfølgelig kan bekræfte, at hun har været ked af det dagen derpå, for det har hun jo.

4. Afklaringspligten

Og så er der den såkaldte afklaringspligt, som retten kan pålægge den anklagede i voldtægtsager.

Hvad betyder den i praksis?

Den betyder, at den tiltalte skal sandsynliggøre, at han har sikret sig samtykke, hvilket kan være en udfordring, også for den uskyldigt anklagede.

Selvom det fortsat er anklagemyndigheden, som har bevisbyrden, så har afklaringspligten i et vist omfang forskubbet den i den sigtedes og tiltaltes retning. Det mener jeg ikke, at vi kan komme uden om!

Det er klart, at det udgør en forringelse af den anklagedes retssikkerhed.

5. Vidensgrundlaget pt.

Jeg synes, at det er ærgerligt, at anklagemyndigheden ikke kan stille med et bedre oplysningsgrundlag end de her tal fra POLSAS.

For de kan ikke fortælle os helt grundlæggende ting, om retsanvendelsen af den nye voldtægtsbestemmelse, som vi har brug for at vide.

Eksempelvis er der ingen informationer i POLSAS om, hvor mange af de fældende domme, der vedrører det nykriminaliserede område, dvs. hvor mange der er rene samtykkesager, og hvor mange, der vedrører forhold, som også var strafbare efter den gamle bestemmelse.

Det er jo en helt afgørende oplysning.

Anklagemyndigheden kan heller ikke oplyse, hvilke beviser, som de tiltalte er blevet dømt på baggrund af. Herunder, i hvor mange fældende domme, at begrundelser såsom »forurettedes forklaring er sikker, detaljeret og troværdig« er indgået. Og i hvor mange af disse sager, at retten har anset dette som et tilstrækkeligt bevis for domfældelse

Anklagemyndigheden ved heller ikke, i hvor mange af de sager, hvor den anklagede er blevet dømt, at han er blevet pålagt den såkaldte afklaringspligt.

Der er heller ikke nogen oplysninger i POLSAS om, hvor mange domme, der er afsagt med dissens. Altså, hvor dommerne har været uenige om skyldsspørgsmålet.

Vi i offentligheden mangler et empirisk oplysningsgrundlag vedrørende bevisgrundlaget, som de anklagede er blevet og bliver dømt på baggrund af.

Offentligheden har ingen mulighed for at få indsigt i disse sager på nogen meningsfuld måde.

Hvis man opnår aktindsigt i disse domme, så kan man ofte bare læse i dommenes begrundelser, at forurettedes forklaring var "sikker, detaljeret og troværdig", men man kan ikke få at vide, hvad forklaringen gik ud på. En forklaring, som i mange af sagerne spiller en helt afgørende rolle for afgørelsen om skyldsspørgsmålet.

Det skyldes, at de her forklaringer næsten altid bliver afgivet for lukkede døre. Sagt med andre ord er hovedbeviset i disse sager hemmeligt for offentligheden. Det er en meget lukket proces, og det er en fravigelse af udgangspunktet om offentlighed i retsplejen, som i sig selv er en af den tiltaltes vigtigste retsgarantier.

Når jeg nævner det i dag, så er det fordi, der simpelthen mangler transparens omkring de her sager. Og det mener jeg er et kæmpestort retssikkerhedsmæssigt problem. Vi er fuldstændige afhængige af anklagemyndigheden. De sidder med de her afgørelser. Men de kan ikke svare på de her helt afgørende spørgsmål.

Anklagemyndigheden har i dag henvist til Rigsadvokatens opsamling på det anklagefaglige fokusområde om den samtykkebaserede voldtægtsbestemmelse, som Rigsadvokaten offentliggjorde den 16. marts 2023.

Man skal være opmærksom på flere ting i forhold til denne opsamling. Dels omfatter den alene nogle domme afsagt i 2021 og 2022. Dvs. at der ikke er foretaget en gennemgang af alle domme afsagt i de to år. For så vidt angår 2021, så må det have formodningen for sig, at mange af de domme, der blev afsagt, vedrørte den gamle voldtægtsbestemmelse, det tager jo tid for sagerne at komme igennem retssystemet. Man burde derfor have gennemgået 2023 også.

Opsamlingen baserer sig således ikke på empiri. Man har udvalgt 13 domme, og gennemgået dem. Hertil kommer, at opsamlingen ikke omfatter domme afsagt i 2023 og frem. Det svækker brugbarheden af opsamlingen.

6. Konklusion

Det, jeg mener, at vi kan konkludere på nuværende tidspunkt, er, at den nye voldtægtsbestemmelse udfordrer retssikkerheden for personer, som bliver anklaget for voldtægt. Jeg mener også, at vi kan konkludere, at det vidensgrundlag, som vi har, er utilstrækkeligt til, at vi kan skabe et overblik over omfanget af disse problemer.

Det, jeg endvidere mener, at vi kan konkludere – er - at der er brug for at få lavet en tilbundsående undersøgelse af området. Ikke bare af de domme der er afsagt siden d. 1. januar 2021, men af alle anmeldelser indgivet til politiet siden indførelsen af bestemmelsen.

Og den undersøgelse skal være transparent og foretages som et tværfagligt samarbejde.

Hvad der herefter skal ske med samtykkebestemmelsen, det er op til jer politikere. Men hvis jeg skal komme med en overordnet anbefaling, så er det, at I sikrer, at særligt de unge får nogle mere konkrete håndfaste retningslinjer, som de kan navigere efter. Det skal være tydeligt for dem, hvad samtykke er.

HUSK, de unge læser ikke forarbejderne til straffeloven.

Tak.